

Toetsing Bouwhistorische opname Engelenburgerbrug Vakteam Erfgoed Dordrecht

Algemene gegevens

Gegevens object

Adres	: Engelenburgerbrug
Postcode, Plaats	: Dordrecht
Monumentenstatus en -nummer	: RM 522361 sinds 24 december 2001
Oorspronkelijke functie	: Brug
Huidige functie	: Brug
Stadsgebied	: Centrum

Gegevens onderzoek

Onderzoeker	: R. Polderman
Datum onderzoek	: 17 juli 2019
Opsteller notitie	: C. Weijs
Datum notitie	: 14 augustus 2019

In haar Erfgoedverordening stelt het college van Dordrecht bouwhistorisch onderzoek verplicht bij bouwplannen waarbij gemeentelijke of rijksmonumenten worden gewijzigd en bij bouwplannen die in strijd zijn met het bestemmingsplan en die zijn gelegen in een beschermd stadsgezicht. Dit bouwhistorisch onderzoek wordt gebruikt als uitgangspunt en toetsingskader bij de vergunningverlening en de begeleiding van de bouwactiviteiten. Het college heeft als toetsende instantie de taak om deze rapportages te beoordelen. Zij doet dat aan de hand van de volgende uitgangspunten:

- 1.** De bouwplannen voor het pand of object waarvoor het bouwhistorisch onderzoek uitgevoerd wordt. De gemeente toetst of de bouwhistorische opname inzicht geeft in de bouwhistorische waarden van te wijzigen onderdelen.
 - 2.** De Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek 2009 –een rapport geeft een waardestelling die gedegen onderbouwd is aan de hand van 3 pijlers.
 - 3.** Aandachtspunten uit het bouwhistorisch onderzoek
 - 4.** Eventueel vervolgonderzoek naar aanleiding van de rapportage.
 - Geeft de opname aanleiding voor een diepergaand onderzoek in de vorm van een bouwhistorische opname of deelontleding?
 - Is er aanleiding om bij ontmanteling nader te documenteren?
 - Is er aanleiding om nader onderzoek te verrichten in het kader van de gemeentelijke onderzoeksagenda voor bouwhistorie en archeologie?
-

1 - Bouwplannen

De toetsing van de bouwhistorische verkenning vond plaats in het kader van restauratieplannen.

2 – Toetsing Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek

Doel van bouwhistorisch onderzoek is de waardestelling, die als grondlegger dient voor (ver)bouw- en sloopplannen. Deze waardestelling dient goed onderbouwd te zijn aan de hand van drie pijlers:

Pijler 1 = een overzicht van de bouw- en gebruiksgeschiedenis. De stedenbouwkundige omgeving, de context, de evolutie van het gebouw, de geschiedenis van parcellering, verkaveling en aanleg, analyse van historisch (kaart)materiaal; faseringsplattegronden en eventueel schetsen.

Het rapport geeft een goed overzicht van de ontwikkeling van de omgeving, het historisch en sociaaleconomisch belang van een brug op deze locatie, de redenen, overwegingen en discussies rondom het besluit om een nieuwe brug te bouwen en van welk type deze zou moeten zijn. Dit op basis van historisch kaartmateriaal, historische foto's, archief- en literatuuronderzoek etc.

Vanaf de tweede helft van de 16^e eeuw is er waarschijnlijk een brug geweest die het gebied rondom de Grote Kerk met het nieuwe stadsdeel het Nieuwe Werck verbond. Het was een lange smalle houten ophaalbrug, die eind 19^e eeuw het steeds drukker verkeer niet meer goed kon verwerken. Na veel discussie en onderzoek werd gekozen voor een rolbasculebrug, ontworpen door de dienst Gemeentewerken Dordrecht o.l.v. stadsarchitect J.N. Ruiven. Ook J. A. van der Kaa en J.C Schotel worden genoemd als medeontwerpers/bouwers. De elektrisch aangedreven rolbascule was een stuk duurder dan een traditionele ophaalbrug, maar zou ook sneller werken en daarmee de doorstroming sterk verbeteren.

De rolbasculebrug heeft kwadranten (de kwartronde draaiconstructie) onder het brugdek. In Nederland zeldzaam. De brug is opgebouwd uit twee landhoofden, een pijler, een aanbrug en een val. Het aandrijfmechaniek van de brug werd in twee kelders in het noordoostelijke landhoofd ondergebracht. Een machinekamer herbergde een elektromotor en een reeks tandwielen en aandrijfassen; de andere kelder was een bewegingskamer voor de kwadranten, de heugelstangen en een uitsparing voor het staartstuk van de val. Naast de machinekamer kwam een brugwachtershuisje in chaletstijl – gesloopt in de jaren '60 tbv een nieuw brugwachtershuisje op een extra kelderruimte.

Technische details:

- *fundering onder pijler, landhoofden, kelders = stampbeton en houten palen.*
- *Wanden, keermuren, vloeren = metselwerk, kruisverband*
- *Opmerkelijk = 3 tunnels onder machinekamer, wrsch materiaal- en gewichtsbesparing*
- *Staalconstructies en liggers en ankers*
- *Kelders waterdicht gemaakt met cementpleister*
- *Wijzigingen:*
 - *regelmatige vervanging van brugdek (elke 5 jaar)*
 - *eveneens delen van het onderdek*
 - *1942 Klamp tegen n.o. wand van de machinekamer vanwege waterlekkage*
 - *Jaren '60 nieuw brugwachtershuisje met extra kelder. De kelders werden onderling verbonden en er kwam een centrale trap naar het nieuwe huisje.*

- Kort daarna sloop van het oude huisje
- Jaren '60 vervanging draaihekken door slagbomen
- 1979-1980 grote renovatie waarbij het mechanische deel van de brugbediening werd gereviseerd en delen van de staalconstructie werden vervangen, waaronder alle trottoirconsoles.
- 1999 versterking landhoofd + kademuur zuid met ankers, betonnen randbalk kelders, cementlaag brugdek en vervanging luiken. Vervanging elektrische installaties en aansturing
- Zie p. 45-46 voor een uitgebreidere samenvatting.

Pijler 2 = Beschrijving van de bestaande situatie. Een beschrijving in woord en beeld, bouwvorm/massa, gevels, indeling, constructies en interieurafwerking, evenals onregelmatigheden, bouwsporen, materiaalgebruik, technische details en sporen van materiaalbewerking. Zodat duidelijk wordt welke historische waarden nog aanwezig zijn of te verwachten zijn.

Het rapport bevat een grondige beschrijving in woord en beeld van de brug met een systematische beschrijving gemaakt van de bouwmassa, werking van de brug, constructies en interieurafwerking. Helder overzicht van de wijzigingen en de nog aanwezige bouwsporen.

Pijler 3 = De waardestelling. Met waarderingsplattegronden per verdieping, en een structurele opsomming van wat per pand uit welke bouwfase al dan niet waardevol is.

De waardestelling omvat tekst en waarderingsplattegronden. De waardestelling is duidelijk en kan worden gebruikt bij de planbeoordeling.

De brug is van belang als een van de weinige rolbasculebruggen van Nederland. De onderzoeker heeft de brug op alle vijf de aspecten hoog gewaardeerd. Het brugwachtershuisje uit de jaren '60 is positief, delen van de kelders zijn laag gewaardeerd. De lantaarnpaal wordt als storend aangemerkt.

3 – Aandachtspunten uit het bouwhistorisch onderzoek

In het getoetste bouwhistorisch rapport zijn de hieronder opgesomde aandachtspunten aangetroffen.

De aandachtspunten uit het bouwhistorisch onderzoek zijn voldoende vervat in de waarderingsplattegronden en de toelichtende teksten.

4 – Welke bouwhistorie is relevant voor de verbouwingsplannen?

- Zie overzicht technische details bij 1.

5- Eventueel vervolgonderzoek

De onderzoeker adviseert om eventueel aanvullend onderzoek uit te voeren tijdens de ontmanteling van het brugdek. Gezien de gedetailleerde beschrijving in het rapport is dit waarschijnlijk niet nodig. Vervolgonderzoek lijkt dus niet aan de orde voor een omgevingsaanvraag.

Conclusie toetsing

De bouwhistorische verkenning van de Engelenburgerbrug voldoet aan de criteria en is akkoord.

Gemeente Dordrecht

Vakteam Erfgoed

14 augustus 2019